

1949 m. spalio 3 d. Jurbarko aps. Eržvilko vls. Eimantų k. (dabar - Jurbarko r. sav.) Juozo Švedo sodyboje žuvo Kęstučio apygardos štabo narys STASYS JARMALA-BRIEDIS (VINCAS ULEVIČIUS-AUDRŪNAS).

Žuvusiojo palaikų užkasimo vieta nėra išaiškinta.

Vakarų Lietuvos partizanų sritis, Atlasas: Kęstučio, Prisikėlimo ir Žemaičių apygardos, Vilnius: LGGRTC, 2010, 1.67.

STASYS JARMALA- ŠARŪNAS, BRIEDIS (VINCAS ULEVIČIUS-AUDRŪNAS)

1908 11 06–1949 10 03

Stasys Jarmala gimė 1908 m. lapkričio 6 d. Alytaus aps. Alytaus vls. Bakšių k. Tėvas Juozas Jarmala iš savo tėvo Juozo paveldėjo 16 ha žemės gražioje vietovėje ant Nemuno kranto. Šeima augino 9 vaikus.

Nuo mažens Stasys siekė mokslo. Vasarą dirbdavo visus ūkio darbus, talkino tėvams, o rudenį ir žiemą lankė Alytaus gimnaziją, kurią baigė 1929 m. Norėjo tapti mokytoju. Dėl lėšų stokos įstoti į aukštąją mokyklą negalėjo, todėl, baigęs Alytaus gimnaziją, Kaune lankė trijų mėnesių mokytojų kursų. Į juos kiekvieną dieną iš Alytaus į Kauną važiuodavo dviračiu. Tėvas labai didžiavosi savo mokyto sūnumi.

1931 m. 22 metų jaunuolis pradėjo dirbti Rokiškio aps. Miliūnų k. pradžios mokyklos vedėju. Netrukus vedė Bronislavą Gyltę kuri tapo jo vaikų motina, gyvenimo drauge ir bendražyge.

Dirbdamas Rokiškio aps. Bajorų, Burokiškio pradžios mokyklose garsėjo, kaip veiklus žmogus ir geras organizatorius. Glaudžiai bendradarbiavo su mokiniais tėvais, kaimo gyventojais. Įstoję į Lietuvos šaulių sąjungą ir tapo Kriaunų vls. būrio valdybos nariu. Vadovavo jaunųjų ūkininkų būreliui.

Mokytojas teigė, kad tikras žmogus – tik tas, kuris myli, sergėja savo žeme, savo Tėvyne.

Metas buvo sunkus. Trūko mokymo priemonių. Kartu su mokslo programa vyko ir užklasinis mokymas. S. Jarmalos rūpesčiu moksleiviai buvo mokomi medžio apdirbimo, knygų įrišimo, rankdarbių, muzikos. Tik jo pastangomis buvo įkurtas skudučių amsanblis.

1940 m., sovietams pirmą kartą okupavus Lietuvą, S. Jarmala dirbo Šiaulių aps. Lygumų mstl. 6 metų pradžios mokyklos vedėju. Čia jis pradėjo savo pasipriešinimo kovą su okupantais. Kartu su Aleksandru Keniausiu (vėliau pasitraukusiu į vakarus) tų pačių metų gruodį pradėjo redaguoti ir leisti pogrindžio laikraštį „Laisvės trimtis“, kuris buvo platinamas tarp gyventojų iki antrojo pasaulinio karo pradžios.

1941 m. prasidėjus masiniams trėmimams, jis kaip įstaigos vadovas, buvo įtrauktas į vietinę (Lygumų vls.) trėmimo komisiją. Šiam darbui S. Jarmala pasipriešino. Jis pareiškė, kad kaltus reikia atiduoti teismui, o ne nusižengiant žmoniškumui, be teismo trėmti. Tai sukėlė vietinės sovietų valdžios nepasitenkinimą, tačiau S. Jarmalos persekiojimą nutraukė prasidėjęs Vokietijos ir SSRS karas.

1941 m. birželio sukilimo dalyvis. Tų pačių metų rugsėjį pradėjo dirbti Kuršėnų pradžios mokyklos vedėju. 1942 m. pradžioje įkūrė pogrindinę organizaciją Vytauto Didžiojo Sąjungą (VDS), kurios tikslas buvo kovoti prieš nacius, trukdyti išvežti darbus jaunimą į Vokietiją, atstatyti Lietuvos nepriklausomybę. Organizacija leido laikraštį „Vytiš“. Jo redaktorius buvo S. Jarmala-Šarūnas. Kuršėnuose ir jo apylinkėse platiname laikraštįje buvo spausdinami straipsniai, raginantys jaunimą būti ištikimiems Tėvynei, nepasiduoti okupantams.

Kęstučio apygardos partizanai pietauja. Iš kairės: pirmas – neatpažintas, antras – apygardos štabo narys Vladas Mišeikis-Tarzanas, trečias – Jonas Paliokas-Martinaitis, ketvirtas – apygardos štabo narys S. Jarmala. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

1943 m. balandžio mėn. VDS organizacija tapo Lietuvos Laisvės Armijos (LLA) dalimi. S. Jarmala-Briedis buvo paskirtas valsčiaus Organizacinio sektoriaus viršininku, buvo atsakingas ir už laikraščio „Vytiš“ redagavimą.

S. Jarmalą pažinoję žmonės teigia, kad jis mokėjo labai raiškiai ir įdomiai kalbėti. Žmonės mėgo jo klausyti ir gausiai susirinkdavo į kultūros namų salę, kai jis skaitydavo paskaitas, kalbėjo patriotinėmis temomis.

1944 m., artėjant antrajai sovietų okupacijai, vieni traukėsi į vakarus, kiti telkėsi į būrius, kovai prieš sovietų okupantus. Mokytojas S. Jarmala-Briedis kartu su Kuršėnų vls. policijos viršininku Jurgiu Keru-Bijūnu ir kitais kuršėniškiais pasitraukė į Kuršėnų vls. Pažymės mišką. Būryje tuo metu buvo apie 300 kovotojų. Jam vadovauti patikėta Briedžiui.

Būrys įsikūrė vienoje vietoje ir laikėsi nepriklausomos Lietuvos karinio statuso, taikydamas pozicines gynybos metodus. Tačiau nei Briedis, nei Bijūnas nei kiti vadovai neįvertino, kad okupacinė kariuomenė daug gausesnė tiek skaičiumi, tiek ginkluote.

Briedžio būrys gyvavo iki 1945 m. liepos mėn. kai sovietų represinių struktūrų darbuotojai apsupo visą Pažymės mišką. Būrys buvo sutriuškintas: dalis partizanų žuvo, kita dalis buvo išblaškyta mažais būreliais. Po šių kautynių partizanai suprato, kad priešintis galės tik laikydamiesi mažais būriais. Likę partizanai, įvertinę S. Jarmalos, kaip redaktoriaus, veiklą, pasiūlė tęsti ją, dirbant su jaunimu. Ginklu kovojančių kur kas daugiau, nei plunksna ir žodžiu – toks buvo kovos draugų sprendimas. Stasys Jarmala-Briedis, tampa Vincu Ulevičiumi-Audrūnu ir pakeičia net išvaizdą.

1945 m. rugpjūčio mėn. V. Ulevičius su žmona ir keturiomis dukromis – Birute, Gražina, Danute ir Nijole atvyko į Šilutės apylinkes ir pradėjo dirbti Jonaičių, vėliau – Gaidelių pradžios mokyklos mokytoju. 1946 m. rugpjūčio mėn. jis su šeima buvo perkeltas į Tauragės aps. Eržvilką ir pradėjo dirbti Eržvilko progimnazijos direktoriumi. Morališkai palaikė ir globojo mokinius, kurių tėvai buvo ištremti, stengėsi mokykloje išlaikyti lietuvišką mokymosi programą, palaikė tikėjimą, kad Lietuva turi būti nepriklausoma.

Kartu su žmona radę bendraminčių Antaną Jankauską-Granitą ir Kleopą Greičių-Harimantą subūrė keturių asmenų pogrindinę grupę, nutarusią leisti nelegalų laikraštį „Atžalynas“ skirtą gimnazistams, o vėliau „Varpą“ – jaunimui.

1947 m. pradžioje Eržvilko progimnazijos palėpėje buvusiam vandens rezervuare V. Ulevičius-Audrūnas slapta įrengė spaustuve: sutvarkė elektros apšvietimą, rezervuaro dvigubo dugno ertmėje paruošė slėptuvę spaudiniams ir kitai reikalingai spausdinimui medžiagai. Pats spausdino ir maketavo laikraščius, kuriuos platino per partizanų ryšininkus ir moksleivius. Konspiracijos taisyklės buvo labai griežtos ir apgalvotos: sutartose vietose buvo padedama medžiaga, o iš ten paimama atneštoji, vieni nežinojo kas rašo straipsnius, o kiti – kam teikia informaciją. Laikraščius visi labai noriai skatė, nes juose buvo aprašomi partinio aktyvo žiaurumai ir trėmimų mastai, spausdinamos lietuvių filosofų ir istorikų mintys, taip pat įvairūs pasaulio ir Lietuvos įvykiai.

Audrūnas susitikdavo su Kęstučio apygardos partizanų vadais ir rašė straipsnius į apygardos laikraštį „Laisvės Varpas“. Žinios ir laikraščiai buvo įdedami į butelį ir paslėpti po sutarta pušimi, susitikimo data užrašoma kreida ant telefono stulpo. Kartu su apygardos žvalgyba jis sužinodavo numatomų trėmimų datas ir tremiamų žmonių pavardes. Šie žinotės būdavo įspėjami ir dauguma, nors laikinai, spėdavo pasitraukti Pasipriešinimo okupantams veikloje dalyvavo ir Eržvilko klebonas A. Adomavičius.

1949 m. liepos 2 d. V. Ulevičius-Audrūnas buvo suimtas ir išvežtas į MGB Jurbarko vls. areštinę. Iš tardymo protokolų matyti, kad jis neslėpė ir neišsigynė savo darbų, drąsiai išsakė nuomonę apie savo pogrindinę veiklą ir ryžtą kovoti už Lietuvos laisvę.

Po dviejų dienų, liepos 4 d., jo žmona su dukromis atvyko į Jurbarką perduoti vyrui maisto. Įėjusi į pastatą iš jo nebeišėjo. Gatvėje liko dukros: 16 metų Birutė, 8 metų Danutė ir 7 metų Nijolė. 12 metų Gražina buvo pasiilusi Eržvilke.

S. Jarmalos laisvės troškimas buvo labai stiprus. Per kelias naktis šaukšto nuolauža iškrapštęs rūsio pamato siūlę ir išritinęs akmenį, auštant sugebėjo pabėgti ir pasitraukė į mišką pas Kęstučio apygardos partizanus. Tai buvo 1949 m. liepos 7 d.

Audrūnas tapo apygardos štabo nariu ir laikraščio „Laisvės Varpas“ bendradarbiu. Iš apygardos štabo bunkerio parašė du laiškus: vieną Jurbarko saugumo viršininkui, kuriame padėkojo už „gerą“ nakvynę rūsyje ir pareiškė, kad Lietuva bus laisva ir nepriklausoma. Kitas laiškas buvo skirtas Eržvilko moksleiviams.

Žmona B. Jarmalienė 1950 m. sausio 25 d. buvo nuteista dešimčiai metų lagerio. Tų pačių metų kovo 28 d. išvežta į Intą (Minlagas), Komija. Kalėjo Abezėje, Komija ir Koibase, Žana Arkos r., Karagandos sr. Paleista 1955 m. spalio 20 d. Tais pačiais metais grįžo į Lietuvą. Mirė 1990 m.

1999 m. balandžio 27 d. S. Jarmalai pripažintas kario savanorio statusas (po mirties). Laisvės kovų dalyvio statusas 1999 m. kovo 17 d. pripažintas ir jo žmonai B. Jarmalienei (po mirties).

Pagal dukters Danutės Jarmalaitės-Pauliukonienės prisiminimus Parengė Rūta Trimonienė

Paminklas 1949 m. spalio 3 d. šioje vietoje žuvusiam Kęstučio apygardos štabo nariui S. Jarmalai-Briedžiui (V. Ulevičiumi-Audrūnu) atminti. Paminklo ir atminimo lentos vaizdas. Jurbarko r. Eržvilko sen. Eimantų k. Atidengtas 1990 m. spalio 20 d. V. Meškauskio nuotr., 1998 m.